

ont moeten Hoe mijn Leven
veranderde

Hieke van Til

Hafida Lasgaa
45 jaar
Kortrijk, België
Marokko, Arabisch

Hand
aanraken
familie
inviteren
delen
aardappelen

Eigen ervaringen als bron van schrijfonderwijs

Vertellen en luisteren kunnen niet zonder elkaar, net als schrijven en lezen. Vertellen en schrijven liggen in elkaars verlengde; schrijven is vertellen op papier. Een taalronde is een uitgekende reeks van elkaar opvolgende werkvormen die alle taaldomeinen (vertellen, luisteren, schrijven en lezen) op een natuurlijke manier aan elkaar verbindt. Daarbij maakt de taalronde gebruik van de eigen ervaringen van de deelnemers (zie kader). Het werken met taalrondes is ontwikkeld voor het basisonderwijs, maar blijkt in de praktijk van Stichting Taalvorming al jaren ook prima toepasbaar in het taalonderwijs voor laaggeletterde volwassenen.¹

Meer begrip

Samen proberen te begrijpen hoe iets precies is gebeurd en daar de beste woorden voor vinden: in een taalronde delen cursisten en begeleider hun ervaringen met elkaar. In de kring gebeurt dat eerst mondeling, maar na het schrijven bespreken we de teksten klassikaal. Tijdens zo'n

nabespreking heeft weer iedereen een inbreng. De lezers bespreken met de schrijver of zij de tekst lezen zoals de schrijver hem bedoeld heeft en of zij voor zich kunnen zien wat er staat. Daarbij geven de eigen ervaringen weer veel houvast: de schrijver weet immers precies hoe het was en wat er gebeurde. Als de lezers dat an-

ders begrijpen, moet er dus iets veranderen aan de tekst. De lezers mogen vragen stellen en suggesties doen. De schrijver blijft de baas over zijn tekst en bepaalt welke suggesties wel en welke niet worden overgenomen. Door dat zo met elkaar te doen kijkt ieder even naar de wereld vanuit het perspectief van de ander. Door het delen van elkaars ervaringen leren de deelnemers van elkaar hoe zij in de wereld staan, hoe mensen verschillend kunnen reageren op wat er om hen heen gebeurt, welke verschillende emoties dat oproept en hoe mensen daar mee omgaan. Vertellen en schrijven over eigen ervaringen leidt niet alleen tot meer taalbegrip, maar ook tot meer begrip voor elkaar.

Schrijfaanpak Taalvorming

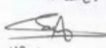
Taalvorming slaat een brug tussen spreken en schrijven. Van vertellen wat je bedoelt stappen leerlingen met behulp van de werkwijze van Stichting Taalvorming over naar opschrijven wat je bedoelt. De koppeling met lezen bestaat eruit dat leerlingen bij lezen kennis opdoen die ze bij schrijven kunnen gebruiken: van tekstgenres, tekstopbouw, zinsbouw en woorden. Bij schrijven lezen de leerlingen eigen en andermans teksten met een kritisch oog, begrijpend lezen dus.

De basiswerkvorm van taalvorming is de **taalronde**. In de taalronde wordt stapsgewijs in verschillende rondes toegewerkt naar de schrijfpodracht, waarbij mondelinge en schriftelijke, individuele en groepsworkvormen elkaar afwisselen. Bij een taalronde zitten leerlingen en leerkracht voornamelijk in de kring. Maar het is niet hetzelfde als een kringgesprek.

Samen proberen te begrijpen hoe iets precies is gebeurd en daar de beste woorden voor vinden

ik hou van mensen van het
lachen plezier voetball hobby
basketbal zwemmen ik weet niet
zwemmen Haha ik viel surfen Facebook
sloop.

gesloten
verhaal.

Ihab

Ihab Abdulraman
16 jaar
Mortsel, België sinds 2015
Irak, Arabisch

Taalvorming is interactief taalonderwijs: rondom de geschreven teksten en de taaltekeningen wordt altijd gepraat, over het onderwerp, over de tekst en tekening zelf, over manieren om iets te zeggen. Cruciaal bij taalvorming is een interessante inhoud.

Een eigen ervaring

Wat heb je zelf gehoord, geroken, geproefd, gezien, gevoeld, ervaren, gedacht of meegeemaakt? Er zijn verschillende redenen waarom eigen ervaringen het uitgangspunt zijn van elke taalronde:

- Het is **praktisch**: Iedereen heeft eigen ervaringen. Je hebt ze altijd bij de hand.
- **Zelfvertrouwen**: Niemand is deskundiger als het om jouw eigen ervaringen gaat dan jijzelf. Die zelfbeleefde momenten en gebeurtenissen zitten in je hoofd. Daar heb je beelden, geluiden en gevoelens bij. Die rijke bron geeft veel houvast bij het vertellen en schrijven. Eigenlijk hoeft je niet meer te doen dan het beeld dat jij in je hoofd hebt zo te vertellen, dat een ander het voor zich kan zien en ook beelden in zijn hoofd krijgt. Niet

alleen de verteller maar ook de luisteraars hebben een actieve rol in een taalronde. Die kunnen helpen het verhaal zo helder mogelijk te krijgen en de juiste woorden te vinden door vragen te stellen. Zo leer je je verhaal beeldend te vertellen. Dat geeft zelfvertrouwen.

- **Taalontwikkeling**: Juist omdat je het zelf beleefd hebt, ben je gemotiveerd je verhaal zo te vertellen dat de anderen precies begrijpen hoe iets ging of hoe iets was. Eventuele taalproblemen worden zo ondergeschikt aan de motivatie om iets te vertellen. Impliciet en expliciet wordt er gewerkt aan woordenschat, zinsbouw, formuleren en taalbeschouwing.

Of de deelnemers nu volwassenen, leerlingen of pubers zijn; die eigen ervaringen zijn een rijke bron waaruit iedereen eindeloos kan putten.

Zo tot het schrijven van teksten komen is een manier waar iedereen van kan profiteren. In het basisonderwijs pleit Stichting Taalvorming ervoor de taalronde binnen de leerlijn schrijven als basislijn voor groep 1 t/m 8 in te zetten. Voordat leerlingen leren schrijven, starten we in groep 1 met de jongste kleuters met taalrondes en gaan daarmee door tot en met groep 8. De nog niet geletterde jongsten maken van wat ze vertellen een taaltekening, waarbij de leerkracht in een '1 op 1' bijschrijfgesprek het verhaal van het kind onder de tekening schrijft. In de hogere groepen schrijven de leerlingen zelf deze zogenoemde 'ervaringsteksten'. Ook bij laaggeletterde volwassenen is een dergelijke leerlijn te volgen.

Meerdere tekstgenres

Het is echter nodig om meerdere tekstgenres te leren schrijven. In het basisonderwijs breiden we het aantal tekstgenres vanaf groep 4/5 geleidelijk uit en koppelen we de taalronde meer en meer aan de zaakvakken en wereldoriëntatie. Bij laaggeletterde en/of anderstalige volwassenen hanteren we datzelfde principe: beginnen met de basislijn van ervaringsteksten en daarmee doorgaan. Pas als de cursisten daaraan toe zijn, voeren we

geleidelijk meer variatie in tekstgenres in. Daarbij maken we altijd weer een koppeling tussen de eigen ervaringen en onderwerpen die daar iets tot ver buiten liggen.

Verhalende genres

(doel: meeslepen, amuseren)

- Ervaring / vertelling
- Verhaal

Feitelijke genres (doel: informeren)

- Historie
- Verslag / beschrijving
- Procedure
- Verklaring / uiteenzetting

Evaluerende genres (doel: evalueren)

- Beschouwing
- Betoog

Tot besluit

Door in taalrondes met elkaar de teksten te bespreken, leren deelnemers kritisch naar eigen en andermans teksten te kijken. Ze leren dat een tekst nooit in een keer goed hoeft te zijn, dat er verschil van mening kan zijn over welk woord of welke formulering gebruikt moet worden, en dat dat mag. En ze leren dat ze eigenaar zijn van hun eigen teksten. Ook als de teksten daarna wat meer van de eigen ervaringen weg zijn, kunnen ze deze opgedane vaardigheden heel goed gebruiken.

Hieke van Til

De auteur is directeur en consultant bij de **Stichting Taalvorming**. Meer informatie over Stichting Taalvorming en wat ze doet is te vinden op de website: www.taalvorming.nl.

Noot

1. Dit artikel is ook te vinden op LesOnline (www.tijdschriftles.nl).